

Okruhy témat ke státním závěrečným zkouškám bakalářského studijního programu Historie

Historie – společný základ

Starší dějiny

1. Antické kořeny evropské civilizace – kořeny filosofie a kultury v antickém Řecku, řecké městské státy a jejich politický systém, Řím a jeho vojenská expanze a politický systém, dědictví antické civilizace v podobě kultury a práva.
2. Středověké autority: papež a císař. Církev (její legalizace a prvotní hereze, christianizace a její formy, papežství a formování papežského státu, velké schizma, jeho příčiny a důsledky). Tzv. spor o investituru, císařství, papežství a reforma církve („gregoriánské reformy“) – příčiny, kontext, důsledky.
3. Vzdělanost a její proměny od středověku do raného novověku („karolinská“, „otonská“ renesance, vznik středověkých univerzit, renesance 12. století, vznik pražských universit atd.), komunikační revoluce v Evropě – význam knihtisku pro vzdělanost a komunikaci, utváření humanistické učené komunity, zrod poštovního spojení, první noviny.
4. Středoevropské státy, jejich vznik a vývoj v raném středověku (s přihlédnutím k českému státu – názory historiků, současný stav poznání).
5. Evropa ve vrcholném středověku, český stát v kontextu evropských dějin vrcholného středověku.
6. Husitství: revoluce, či reformace před reformacemi? Formování reformních proudů – pražská defenestrace – křížové výpravy – politika Zikmunda Lucemburského – interregnum – souboj o kompaktáta – Kutnohorský náboženský mír – horní a dolní konzistoř.
7. Hospodářské a sociální struktury středověku: Venkov v dlouhém trvání 11.–14. století, počátky a správný vývoj českých měst, od družiníků ke stavovské monarchii, hospodářské vazby střední Evropy (cesty, produkce, vazby k flanderské, mediteránní a baltské oblasti).
8. Evropa v pozdním středověku (s přihlédnutím k českému státu).
9. Reformace a protireformace v Evropě – Luther, Kalvín, Zwingli, vznik nových náboženství, konfesionalizace, Tridentický koncil, nové řády, náboženské války, průběh protireformace v českých zemích.
10. Renesanční, manýristická a barokní Evropa – životní styl a umění jako klíč k pochopení světa (vztah k antice, humanismus a politická filozofie, učenci, vzdělání), italské kořeny renesance a zaalpské rozšíření, svět Rudolfa II. – manýristický životní styl doby okolo roku 1600 a soudobé umění, manýrismus, baroko.
11. Kříž versus půlměsíc. Turecká hrozba a raně novověká Evropa (do pol. 18. stol.), osmanská říše pohledem zevnitř (státní správa, politika, náboženství, hospodářství, armáda), islám a křesťanství jako dvě odlišné kultury a ideologie, vojenská revoluce, proměny taktiky boje na pozadí válek 16. století a třicetileté války, vznik stálých armád.
12. Absolutismus – rakouští Habsburkové a společnost ve střední Evropě. Posílení pravomocí krále, stavové jako partneři, králové – hrdinové (Ludvík XIV., Leopold I., Fridrich II., Petr I., Kateřina II.), mýtus samovlády.

13. Alternativní koncepce vlády v raném novověku – vznik konstituční monarchie a evropské republiky (Anglie, Nizozemí, italské státy, Polsko-Litevská unie).
14. Evropské osvícenství – zdroje, vznik, protagonisté, osvícenský absolutismus a jeho vliv na vznik moderní společnosti.
15. Evropa a svět – cesty a změna vztahu k cestování, první vlna „globalizace“: zámořské objevy, ekonomické změny, kulturní vlivy, kolonizace – koloniální systém Španělska, Portugalska, Velké Británie a Francie. Vznik USA – americký boj o nezávislost, státoprávní uspořádání nového státu, 2. ústava, postavení prezidenta.

Moderní dějiny

1. Konec starého režimu v Evropě – střet starého a moderního ve Francouzské revoluci, vznik konceptu občanské společnosti, období napoleonských válek a konzervativní reakce.
2. Hlavní ideové proudy v Evropě 19. a 20. století (liberalismus, konzervatismus, socialismus, nacionalismus, neo-liberalismus, komunismus), průmyslové revoluce a jejich vliv na evropskou společnost v 19. a 20. století. Odraz ideologických konceptů v revolučních zvratech 19. a 20. století.
3. Formování moderních národů v 19. a 20. století – primordiální či konstruktivistický proces? Vývoj české společnosti a kultury v letech 1780–1848, fenomén osvícenských reforem a následné konzervativní reakce. Romantismus a biedermeier v kultuře a filosofii.
4. Sociální otázka v 19. a 20. století, vznik kapitalismu, sociální krize a sociální zabezpečení, odlišné koncepce státu blahobytu. Proměny postavení ženy v evropské společnosti 19. a 20. století, první, druhá a třetí vlna feminismu, role ženy v socialistické společnosti.
5. Orientalismus a kolonialismus v 19. století, globalizace světa, vliv na politiku a odraz v kultuře evropských zemí. Proces dekolonizace ve 20. století, migrační procesy v Evropě v 19. a 20. století.
6. Vývoj české společnosti a kultury v druhé polovině 19. století (1848–1914), modernizace společnosti, utváření spolkového života a politického systému habsburské monarchie, konzervativní, liberální, nacionální a socialistické politické strany, nacionální otázka v habsburské monarchii a koncepty jejího řešení.
7. Americký kontinent v 19. a 20. století – vliv politických ideologií na vývoj států, politický, kulturní a sociální vývoj, mezinárodní politika.
8. Kultura a hlavní politické události evropské společnosti 1848–1914. Vznik světových impérií – Velká Británie, Francie, Německo, Rusko. Proměna společnosti vlivem industrializace, vznik a charakteristika vývoje moderní společnosti v umělecké tvorbě a proměně civilizace. Vnímání pokroku a jeho reprezentace v umění a konceptu světových a regionálních výstav.
9. První světová válka: příčiny, průběh, důsledky a vliv konfliktu na evropskou kulturu a umění. Versailleský mírový systém, rozpad starého světa a vznik nových nacionálních států.
10. Totalitární a autoritativní režimy ve 20. století, charakteristika a komparativní přehled specifik jednotlivých ideologií.
11. Československá republika, politický, hospodářský a kulturní vývoj – 1918–1938 – úspěchy a problém ideje společného státu, mezinárodní vztahy v meziválečné Evropě (1918–1939).
12. Druhá světová válka: příčiny, průběh, důsledky pro vývoj světové politiky a kultury. Protektorát Čechy a Morava, protifašistický odboj, každodennosti v protektorátu.

13. Československo po 2. světové válce: nastolení komunistického režimu a období stalinismu (1945–1960).
  14. Studená válka v druhé polovině 20. století – kultura jako střet dvou světů, Východu a Západu v 2. polovině 20. století, konec dějin? Vývoj evropské integrace 1945–2019.
  15. Vývoj Československa a československé kultury od 60. let do roku 2010. Základní charakteristika politického vývoje, kulturní a umělecké proudy, příčiny a důsledky revoluce roku 1989, vznik liberálního státu a jeho vývoj po roce 1989.
-

Specializace

Specializace Archeologie

1. Paleolit a mezolit – přehled kultur, specifika životního stylu lovců a sběračů.
  2. Neolit – inovace a přehled kultur.
  3. Rozdíl mezi neolitem a eneolitem, charakteristika eneolitu, eneolitické kultury.
  4. Starší a střední doba bronzová, charakteristika sídlení a pohřbívání.
  5. Mladší a pozdní doba bronzová: období popelnicových polí, geografické vymezení, charakteristika kultur.
  6. Starší doba železná, pozdní doba halštatská a časná doba laténská – přehled kultur, charakteristika sídlení a pohřbívání.
  7. Doba laténská, historičtí Keltové a oppidální civilizace.
  8. Doba římská a vztahy barbarů s římským impériem, doba stěhování národů, kulturně historické změny, Hunové a Langobardi.
  9. Typy středověkých nalezišť – vesnice, plužina, dům.
  10. Typy středověkých nalezišť – opevněná sídla, hradiště, hrady a tvrze.
  11. Typy středověkých nalezišť – města (funkce, vývoj) a církevní stavby.
  12. Pohřební ritus v raném a vrcholném středověku.
  13. Hmotná kultura ve středověku – keramika.
  14. Hmotná kultura ve středověku – kovy.
  15. Hmotná kultura ve středověku – organické materiály (dřevo, kůže, textil a další) a sklo.
  16. Legislativa a archeologie (památkový zákon, Maltská konvence, další normy).
  17. Nedestruktivní archeologický výzkum (letecká archeologie, detektory kovů, geofyzikální metody, povrchový průzkum, mapy a jejich význam).
  18. Destruktivní archeologický výzkum (základní charakteristik, základní druhy dokumentace, Harrisova metoda).
  19. Výstupy archeologického výzkumu (závěrečná zpráva, nálezová zpráva, výstava, publikace atd.).
  20. Cesta archeologického artefaktu od výzkumu po muzejní depozitář.
-

Specializace Archivní studia

1. Pojem spisové služby, její vznik, vývoj, perspektiva, formy výkonu spisové služby s akcentem na elektronickou.
  2. Právní úprava spisové služby (zákon o archivnictví a spisové službě, prováděcí a související předpisy), Národní standard pro elektronické systémy spisové služby.
  3. Spisovny (definice, druhy, podmínky dle zákona), analogové a digitální spisovny.
  4. Péče o analogové i digitální dokumenty u základních skupin původců dokumentů v kontextu zákona o archivnictví a spisové službě.
  5. Zásady tvorby spisových norem (spisové řády, spisové a skartační plány), skartační znaky, spisové znaky, skartační režim.
  6. Fáze výkonu spisové služby (životní cyklus dokumentů) se zřetelem na skartační řízení, nástroje pro vedení elektronické spisové služby.
  7. Pojem archivu, stručné dějiny oboru, legislativní opora českého archivnictví, základní principy v archivnictví.
  8. Soustava archivů v České republice a její historický vývoj se zaměřením na dějiny Národního archivu, Národního digitálního archivu, zemských archivů, přehled nejvýznamnějších archivních souborů.
  9. Evidence Národního archivního dědictví (formy a postupy), evidenční listy NAD, evidenční jednotky v archivnictví.
  10. Problematika akreditace archivů včetně digitálních, národní kulturní památky a archivní kulturní památky v archivech.
  11. Základní pravidla pro zpracování archiválií (vývoj, základní struktura, základní postupy), archivní pomůcky a jejich druhy, programy pro zpracování archiválií.
  12. Provoz badatelen, badatelské řády, nahlédací agenda, Národní archivní portál.
  13. Archivní budovy, specializovaná pracoviště archivů, péče o archiválie v analogové a digitální podobě.
  14. Vývoj státní správy na našem území do vydání Obnoveného zřízení zemského.
  15. Vývoj státní správy na našem území od vydání Obnoveného zřízení zemského do správní reformy 1850 v kontextu správy habsburské monarchie.
  16. Státní správa na našem území mezi léty 1850–1938 v kontextu politického vývoje.
  17. Vývoj samosprávy a parlamentarismu na našem území mezi léty 1850–1938.
  18. Správní situace říšské župy Sudety a protektorátu Čechy a Morava.
  19. Národní výbory jako systém veřejné správy.
  20. Vývoj státní správy a samosprávy od roku 1990 do současnosti.
-

Specializace Kulturně-historická studia

1. Definice kultury a vznik kulturních dějin a vývoj metodologických přístupů k jejich výzkumu (škola Annales, německé sociální dějiny).
2. Soudobé koncepty ve výzkumu kulturních dějin v evropské a české historiografii (historická antropologie, mikrohistorie, lingvistický obrat, prostorový obrat, paměťová studia, dějiny těla a emocí).
3. Vývoj duchovního světa (mýty, křesťanství – podoby zbožnosti a nové religiózní proudy, hereze a první reformace, filozofie, luteránství, kalvínství, konfesionalizace, barokní zbožnost) a proces odkouzlování světa.
4. Cestování a jeho proměny (poutě, křížové výpravy, cesty za vzděláním, kavalírské cesty, misie, diplomacie, zámořské objevy, cestování pro zábavu, zrod moderní turistiky).
5. Rodina a domov (manželství, dětství, výchova) od středověku do současnosti. Manželství, stát a církev. Plánované rodičovství. Sňatečnost a natalita. Sexualita ve středověku, novověku, 19. a 20. století.
6. Stáří, smrt a pohřeb (vnímání posledních věcí lidských: příprava na smrt, „dobrá smrt“, testamenty, na smrtelném loži, pohřební slavnosti, hroby a hrobky, teorie „dvojího“ těla) od středověku do současnosti. Sociální reflexe stáří, proměny naděje na dožití. Proměny pohřebních rituálů, kremace.
7. Lidé na okraji společnosti (čest, bezectní lidé – prostitutky, Židé, kati a rasi, Cikáni, žebráci, zločiny a jejich postihy, výkon práva).
8. Město a jeho proměny (vznik měst, jejich typologie, samospráva, privilegia, cechy, modernizace, hygienizace, proces urbanizace společnosti 19. a 20. století).
9. Všední a sváteční chvíle, vznik kategorie volného času a jeho využívání (čas a jeho vnímání, svátky – Velikonoce, Vánoce, druhy slavností, vznik moderního pojetí času v době industrializace, sociální rozdíly mezi třídami). Proměny festivit v 19. a 20. století – oslavy soukromé i veřejné, od pouti náboženské k pouti politické, podoby slavností a podívaných. Zábava, tanec, četba. Proměny cestování. Zrod a rozmach sportu.
10. Vesnická společnost a její proměny (vnější a vnitřní kolonizace, zemědělství, stratifikace venkovské společnosti, velkostatek, práva a povinnosti poddaných, nevolnictví, poddanská povstání, vývoj vesnice v 19. století, vliv kolektivizace, socialistické pojetí vesnice).
11. Lidské tělo, proměny jeho vnímání, hygiena, civilizační proces společnosti (koncept homologického pohlaví, oblékání, móda, vnímání rozdílů pohlaví a jeho důsledky, tělo jako nástroj genderování, krása, „svár mezi tělem a duší“, oděv a sociální komunikace, móda jako "starost", vznik konfekce a módního salon, subkultura a jejich odívání).
12. Stravování a stolování (kuchyně, kuchařky, stolování v každodennosti člověka, jídelníček a jeho proměny v novověku – nové plodiny, zásobování potravinami, hlad, problémy nadbytku potravy, kuchařské knihy, stíny a rizika stravování v 19. a 20. století, koncepty průmyslové výroby a přirozenosti stravování).
13. Zdraví a nemoc, zrození bio-moci (hygiena, nemoci, epidemie a jejich sociální a náboženské důsledky, sociální péče, formy a možnosti léčby, medicína a její rozvoj v novověku, vliv moderních lékařských konceptů na vnímání tělesnosti).
14. Vědění a vzdělávání (představy o „základním vzdělání“ v jednotlivých obdobích, vzdělávací systém, školy a jejich typy, univerzity a jejich každodennost, další způsoby šíření informací).

15. Sociální skladba společnosti (struktura a dělení jednotlivých sociálních vrstev, „trojí lid“, stavovská společnost, panovník a jeho dvůr, šlechta, církev, utváření moderního pojetí sociálních tříd v 19. století, stratifikace společnosti na základě habitů, sociální nerovnost a cesty ke jejímu řešení v 19. a 20. století).
  16. Směna a spotřeba, struktura spotřeby, obchod, nákupy, trhy, jarmarky, krámy. Zrození obchodního domu, reklama. Peníze a ceny. Teorie konzumerismu a kritika konzumního jednání. Život v učení (od cechů k živnostenským společenstvům), život na studiích, život po vstupu na pracovní trh.
  17. Dům, byt, nájem, podnájem. Proměny soukromého a utváření veřejného prostoru. Byt, nábytek. Osvětlení a otop.
  18. Dítě, dětství, výchova od středověku do 20. století, vzdělávací koncepty, socializace a traumata dětství, utváření normativity a role moderního školství, sociální ohraničenost vzdělání, sociální aspekt vzdělání, rozdíly mezi dívčím a chlapeckým vzděláváním.
  19. Podoby sociability v raném novověku, 19. a 20. století – sdružování, návštěvy, salony, kávové a stolní společnosti, spolky, církevní bratrstva etc.
  20. Hlavní zásady evidence a odborné správy muzejních sbírek, práce muzeí s veřejností – hlavní formy činnosti a jejich charakteristika, muzejní výstavnictví.
-

Specializace Ochrana hmotných památek

1. Památka, památková péče, charakteristika základních pojmů, vývoj vztahu člověka k dílům minulosti od starověku do konce 18. století. Vznik moderní evropské památkové péče a její teorie v 19. a 20. století. Mezinárodní charty a další dokumenty na ochranu památek.
2. Systém a legislativa památkové péče v ČR, památkový zákon a současná organizace památkové péče. Prohlašování a evidence kulturních památek a chráněných území. Systém financování obnovy kulturních památek v ČR (stát, kraje, města a další subjekty).
3. Památková praxe, ochrana a užívání kulturních památek – základní přístupy, využití průzkumů a specifika restaurování. Formy plošné ochrany historických sídel a krajiny. Vývoj památkové ochrany historických měst.
4. Dokumentace a průzkumy historických staveb, základní pojmy, smysl a význam průzkumů a dokumentace památek. Typy a metody dokumentace a průzkumů.
5. Operativní dokumentace, pasportizace hodnotných prvků, speciální a hloubkové průzkumy. Plošné průzkumy historických sídel a krajiny.
6. Stavebně-historický průzkum. Základní pojmy. Metodika SHP. Historie SHP. Význam SHP v památkové praxi, vztah k ostatním průzkumům.
7. Historický urbanismus – typologie vesnických sídel a pluziny.
8. Historický urbanismus – vývoj historických měst.
9. Využití historických mapových podkladů v ochraně památek.
10. Konstrukce historických staveb – zdivo, klenby, stropy.
11. Konstrukce historických staveb – roubené, hrázděné dřevěné konstrukce a krovky.
12. Konstrukce historických staveb – výplňové prvky, vybavení staveb.
13. Středověká architektura a umění v Českých zemích (10.–16. století).

14. Renesanční architektura a umění raného novověku v Českých zemích (15.–16. století).
15. Barokní architektura a umění raného novověku v Českých zemích (17.–18. století).
16. Klasicistní architektura v Českých zemích (16.–19. století).
17. Architektura a umění (19. století) v Českých zemích.
18. Moderní architektura a umění v Českých zemích (20. století).
19. Křesťanská a světská ikonografie (SZ a NZ, apokryfní knihy, fauna a flóra v křesťanské ikonografii mezi středověkem a moderní dobou).
20. „Středoevropské nebe“ – světci, jejich legendy a atributy. Ohlasy středověké a raně novověké zbožnosti v uměleckých zakázkách.